

Correctievoorschrift HAVO

2015

tijdvak 1

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 64 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Top 8 economische grootmachten

1 **maximumscore 1**

India

2 **maximumscore 2**

Een juiste redenering is:

- In Japan is sprake van vergrijzing en in Brazilië niet / In Brazilië neemt het aandeel 15- tot 65-jarigen toe en in Japan niet 1
- zodat de economische groei in Japan afgeremd wordt vanwege de hoge kosten die gepaard gaan met vergrijzing en in Brazilië niet / de economische groei in Brazilië gestimuleerd wordt door een relatief grote beroepsbevolking en in Japan niet 1

Vraag	Antwoord	Scores
3	maximumscore 2 Een juiste redenering is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De vraag naar natuurlijke hulpbronnen zal stijgen (door de groei in opkomende landen / mondiale economische groei) / natuurlijke hulpbronnen zullen schaarser worden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> zodat de prijs van natuurlijke hulpbronnen zal stijgen / landen die over veel natuurlijke hulpbronnen beschikken (zoals Australië) veel inkomsten kunnen genereren 	1
4	maximumscore 2 De juiste landen zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> – Japan – Duitsland – Frankrijk – het Verenigd Koninkrijk 	
	indien vier landen juist	2
	indien drie of twee landen juist	1
	indien minder dan twee landen juist	0

Opgave 2 – Globalisering van de filmindustrie

- 5 maximumscore 2**
- de productie 1
 - Een juist antwoord is: 1
Voor de productie van films is creatief/gespecialiseerd/hooggeschoold personeel nodig (dat vooral in de centrumlanden aanwezig is).
- Opmerking*
Een antwoord dat als reden het belang van het netwerken in Los Angeles/Hollywood noemt, mag goed gerekend worden.
- 6 maximumscore 2**
- de (sociaal-)culturele dimensie 1
 - amerikanisering/verwestering 1
- 7 maximumscore 1**
Juiste politieke redenen zijn:
- In India is minder overheidsensuur dan in China.
 - India is in tegenstelling tot China een (parlementaire) democratie.

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten • daar wonen veel Indiase migranten 	1 1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Alleen als beide landen genoemd zijn, 1 scorepunt toekennen.</i>	
9	maximumscore 2	
	Een juiste redenering is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Tussen India en Oost-Afrika waaien moessonwinden (of een omschrijving daarvan) • zodat relatief makkelijk van India naar Oost-Afrika en terug gevaren kon worden / de relatieve afstand tussen India en Oost-Afrika klein was 	1 1

Aarde

Opgave 3 – Het eiland Réunion

10	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • basalt • stollingsgesteenten/uitvloeiingsgesteenten 	1 1
11	maximumscore 2	
	Uit het antwoord moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • de plaat waarop de keten van eilanden ligt over een hotspot schuift • Réunion nu recht boven de hotspot ligt, terwijl Mauritius verder van de hotspot verwijderd ligt 	1 1
12	maximumscore 2	
	Uit de beschrijving moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • er op Réunion veel neerslag valt / Réunion een nat klimaat heeft • waardoor er (op de vulkaanhellingen) veel erosie door stromend water plaatsvindt 	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 3	
	• De overheersende windrichting op Réunion is (zuid)oost	1
	De juist gegevens zijn:	
	• De meeste neerslag op Réunion valt in het (zuid)oostelijke deel van het eiland / de spreiding van de neerslag	1
	• De ligging van (hoge) bergen/vulkanen op Réunion	1

Opgave 4 – De trek van de gnoes in Oost-Afrika

14	maximumscore 2	
	• C-klimaten	1
	• de gebieden waar deze klimaten voorkomen liggen hoog / zijn berggebieden	1
15	maximumscore 2	
	• savanne	1
	• (gras)steppe	1
16	maximumscore 3	
	• in augustus	1
	• 175C	1
	• er is dan sprake van hoge luchtdruk/dalende lucht / de ITCZ is dan naar het noorden verschoven	1

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 5 – Tsunami's

17	maximumscore 2	
	• convergente plaatbeweging / subductie	1
	• Bij deze plaatbeweging vindt een grote spanningsopbouw plaats / treedt veel wrijving op tussen de platen	1
18	maximumscore 2	
	Een juiste uitleg is:	
	• De (voorzijde van de) golf wordt bij de kust afgeremd (oorzaak)	1
	• waardoor de golfhoogte toeneemt / het achterste deel van de golf het voorste deel inhaalt (gevolg)	1
	of	
	• De zeebodem loopt bij de kust op (oorzaak)	1
	• waardoor de (voorzijde van de) golf wordt afgeremd / de golfhoogte toeneemt (gevolg)	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat Kalimantan en Sulawesi beschermd werden tegen de tsunami doordat ze 'achter' Sumatra en/of Malakka liggen.

20 maximumscore 2

Een juiste beschrijving is:

- De magmakamer van een vulkaan werd bij een uitbarsting (deels) geleegd / Bij de uitbarsting stroomde veel magma uit de vulkaan 1
 - waarna de vulkaan(top) in zee stortte (en een tsunami ontstond) 1
- of
- Een vulkaanuitbarsting ging gepaard met aardbevingen/trillingen 1
 - waardoor een aardverschuiving plaatsvond / een deel van de helling in zee stortte (en een tsunami veroorzaakte) 1

Opgave 6 – Van palmolie naar algenteelt?

21 maximumscore 2

Juiste mondiale ontwikkelingen zijn:

- de groei van de wereldbevolking
- de mondiale groei van de welvaart
- de toename van het gebruik van biobrandstof uit palmolie (als alternatief voor fossiele brandstof)

per juiste mondiale ontwikkeling 1

22 maximumscore 1

(Op Java is) weinig beschikbare ruimte voor oliepalimplantages / een hoge bevolkingsdruk.

23 maximumscore 2

Juiste fysisch-geografische kenmerken zijn:

- Indonesië heeft een lange kustlijn.
- Indonesië kent hoge (zeewater)temperaturen / heeft een tropisch klimaat.

per juist fysisch-geografisch kenmerk 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

Juiste nadelen zijn:

- De aanleg van oliepalplantages gaat soms ten koste van landbouwgrond / leidt soms tot voedselschaarste (en dat gebeurt bij algenteelt niet).
- Voor de aanleg van oliepalplantages wordt soms regenwoud gekapt (en dat gebeurt bij algenteelt niet).
- Voor de aanleg van oliepalplantages worden soms mensen verplaatst / gedwongen te verhuizen (en dat gebeurt bij algenteelt niet).

per juist nadeel 1

25 maximumscore 2

De juiste argumenten zijn:

- Er valt te verwachten dat de prijs van fossiele brandstoffen (door het opraken van deze brandstoffen) over enkele tientallen jaren zal zijn gestegen 1
- Er valt te verwachten dat de prijs van biobrandstof uit algen (door technische ontwikkelingen of productie op grotere schaal) over enkele tientallen jaren zal zijn gedaald 1

Leefomgeving

Opgave 7 – Ruimte voor de Rivier in de IJsseldelta

26 maximumscore 1

door terpen/woerden/woonheuvels aan te leggen

27 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- tijdens een (noord)westerstorm het water in het IJsselmeer/Ketelmeer wordt opgestuwd bij de monding van de IJssel (oorzaak) 1
- waardoor de afvoer van het water van de IJssel wordt belemmerd / het waterpeil in de IJssel stijgt (gevolg) 1

Vraag	Antwoord	Scores
28	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> recreatie / natuur(ontwikkeling) afvoeren / afvoer verbeteren 	1 1
29	maximumscore 1 Het gebied is vrijwel onbewoond. / Er wonen maar heel weinig mensen.	

Opgave 8 – Herstructurering Den Haag Escamp

30	maximumscore 1 62B	
31	maximumscore 2 Een juiste redenering is: <ul style="list-style-type: none"> In die periode trokken veel (kans)rijke bewoners weg / vond suburbanisatie plaats zodat in Den Haag Zuidwest een concentratie van kansarmen / problemen ontstond 	1 1
32	maximumscore 2 Uit de redenering moet blijken dat <ul style="list-style-type: none"> Den Haag Escamp naast Den Haag Zuidwest ook een VINEX-wijk omvat zodat het oordeel over de leefbaarheid in Den Haag Escamp positiever zal uitvallen dan dat over de leefbaarheid in Den Haag Zuidwest 	1 1
33	maximumscore 3 Juiste woningkenmerken zijn: <ul style="list-style-type: none"> De woningen dateren van vlak na de Tweede Wereldoorlog / uit de periode 1945-1965 / de wederopbouwperiode. Het zijn vooral (sociale) huurwoningen. Het zijn vooral lage flats / portiekflats. Het zijn kleine woningen. Juiste bewonerskenmerken zijn: <ul style="list-style-type: none"> Er wonen relatief veel niet-westerse allochtonen. Het gemiddeld inkomen is laag / een groot percentage mensen ontvangt een uitkering. Het gemiddelde opleidingsniveau van de bewoners is laag Er wonen relatief veel mensen per woning. indien vier kenmerken juist (twee woning- en twee bewonerskenmerken) indien drie kenmerken juist (met een maximum van twee per type kenmerk) indien twee kenmerken juist indien minder dan twee kenmerken juist	3 2 1 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

34 maximumscore 2

Juiste argumenten zijn:

- Door herstructurering / woningen te slopen en te vervangen door nieuwbouw veranderen (de kansen van) mensen niet (zodat de sociale problemen blijven).
- De problemen kunnen zich vanuit Escamp verplaatsen naar andere delen van Den Haag.

per juist argument

1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 1 juni naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 vrij naar: www.investinganswers.com

Opgave 2

bron 1 vrij naar: Nieuwenhuis, E., De grote globaliseringsgids, 2006

bron 2 vrij naar: Van der Heijden, S., Minirok en sari in Bollywood; in: Geografie, mei 2007

Opgave 3

bron 1 vrij naar: <http://epod.usra.edu>

bron 2 vrij naar: www.mi-aime-a-ou.com

Opgave 4

bron 1 vrij naar: <http://en.bestpicturesof.com>

bron 2 vrij naar: mara-serengiti-migration.jpg

Opgave 6

bron 1 vrij naar: Cito en www.biosolarcells.nl

Opgave 7

bron 1 vrij naar: de Volkskrant, 31 augustus 2011 en De Grote Bosatlas

Opgave 8

bron 1 vrij naar: www.woningenhuur.nl

bron 2 bron: Cito

bron 3 vrij naar: www.woningenhuur.nl en www.rijksoverheid.nl

bron 4 vrij naar: www.skyscrapercity.com

aardrijkskunde havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo

Bij het centraal examen aardrijkskunde havo:

Op **pagina 9**, bij vraag **26** moet altijd 1 scorepunt worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting

Er zijn verschillende oplagen van de Grote Bosatlas 54^e editie in omloop. Niet alle oplagen tonen op de kaart 'Nederland Reliëf' de terpen/wierden/woonheuvels die een kandidaat moet kunnen zien om tot een juist antwoord te komen.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren aardrijkskunde havo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

Drs. P.J.J. Hendrikse,
Voorzitter